

LIKESTILLINGS- OG DISKRIMINERINGSNEMNDA

Postboks 8049 Dep

0031 Oslo

Tlf. 95196800/01

mail: post@diskrimineringsnemnda.no
hjemmeside: www.diskrimineringsnemnda.no

BARNE- OG LIKESTILLINGSDEP.	
A-saksnr:	365.00
Dato:	5/11-08
Saksnr:	200803477-014

Barne- og likestillingsdepartementet
Samlivs- og likestillingsavdelingen
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

Oslo, 3. november 2008

Deres ref. 200702972-/SLH

Vår ref. 2008/104-6

Høring – Endring av likestillingsloven §§ 3 og 4 – forbud mot å spørre om graviditet mv.

Det vises til departementets høringsbrev av 18. august 2008.

Likestillings- og diskrimineringsnemnda har følgende supplerende kommentar til framstillingen av Nemndas praksis i vedlegg 1 til høringsbrevet:

Nemnda hadde pr. 1. september 2008 behandlet 17 saker om forskjellsbehandling på grunn av graviditet, fødsel og foreldrepermisjon. To av sakene omhandlet kun direkte diskriminering. Videre ble det foretatt en separat vurdering av indirekte og direkte forskjellsbehandling i de to sakene om ventelønn; sakene 16/2006 og 18/2007.

I fire av sakene var det kun aktuelt å vurdere indirekte forskjellsbehandling. Kvinnen var kommet litt ut i fødselspermisjonen på det aktuelle tidspunktet og direkte diskriminering var dermed utelukket. Videre gjaldt to saker endrede arbeidsoppgaver etter endt fødselspermisjon (sakene 7/2006 og 22/2006), hvor Nemnda også begrenset seg til å vurdere saken etter forbudet mot indirekte forskjellsbehandling.

I de resterende syv sakene foretok Nemnda en felles vurdering av om direkte eller indirekte forskjellsbehandling hadde funnet sted. Dette omfatter også sakene 5/2006 og 8/2006 som det er vist til i høringsbrevet.

I Nemndas felles vurdering lå det ikke bare en vurdering knyttet til forbudet mot indirekte forskjellsbehandling. Vurderingen omfattet også forbudet mot direkte forskjellsbehandling. Se for eksempel sak 5/2006 der Nemnda knyttet sin konklusjon til både graviditeten og fødselspermisjonen:

Nemnda finner at kommunen ikke har sannsynliggjort at det kun var andre forhold enn graviditeten og fødselspermisjonen som var årsaken til unnlåtelsen av å ansette A etter den

første utlysningen 2. november 2003. Kommunen handlet dermed i strid med likestillingsloven § 3 første til tredje ledd.

I ingen av sakene kom Nemnda til at unntaksregelen i § 3 fjerde ledd kunne anvendes. Dermed var det heller ikke nødvendig for Nemnda å foreta noen separat vurdering av forbudet mot direkte diskriminering, herunder den ulovfestede unntaksadgangen. Fremstillingen i høringsnotatet er derfor mangelfull på dette punktet.

Ovenfor er det vist til alle typer saker om forskjellsbehandling på grunn av graviditet, fødsel og foreldrepermisjon, ikke bare tilsettingssaker. Det vises til at den foreslåtte utvidelsen av regelen om direkte diskriminering også vil gjelde for andre saker enn tilsettinger.

Også på andre punkter er det viktig for Nemnda som håndhevingsorgan at en ny lovtekst formuleres slik at rekkevidden av loven er klar. Etter Nemndas oppfatning har begrepet *familieplanlegging* et noe uklart innhold, herunder hensett til at departementet i høringsnotatet uttaler at sivil status og antall nåværende barn ligger i begrepets randsoner. Det bør i størst mulig grad klargjøres i selve lovteksten hva man skal kunne, eventuelt *ikke* kunne, spørre om. Dersom det f.eks. skulle være slik at departementet sikter til planer om graviditet, bør det vurderes om ikke lovteksten i stedet bør uttrykke dette direkte.

Det bør videre gå klart fram om spørreforbudet er kjønnsnøytralt/gjelder begge foreldre. Dersom det er meningen at spørreforbudet også skal sikre mot diskriminering knyttet til fars eller medmors uttak av permisjonsrettigheter, bør det vurderes om lovteksten uttrykkelig skal vise til at spørreforbudet også gjelder graviditet for (likekjønnet eller ulikekjønnet) ektefelle eller samboer.

Nemnda nevner at i diskrimineringsloven er ikke brudd på spørreforbudet i § 7 i seg selv benevnt som diskriminering. Nemnda kan ikke se at høringsnotatet tar opp spørsmålet om nødvendigheten og hensiktsmessigheten av at brudd på spørreforbudet i seg selv utgjør diskriminering.

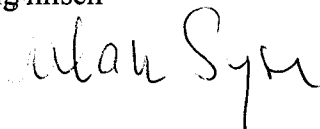
Dagens henvisning til permisjonsrettigheter som er forbeholdt det ene kjønn har en klar avgrensning. Når lovutkastet generelt viser til *permisjonsrettigheter*, jf. utkast til endringer i § 3 andre ledd nr. 2, vil dette etter sin ordlyd ikke bare gjelde retten til permisjon til og med den perioden som er forbeholdt far, men også rettigheter i tid ut over dette, herunder rett til permisjon uten tilhørende trygderettigheter, jf. f.eks. arbeidsmiljøloven § 12-5 andre ledd. Det vil kunne være en fordel for håndhevingen av bestemmelsen dersom lovmotivene redegjør for hvilke rettigheter til arbeidsfravær som er omfattet av begrepet *permisjonsrettigheter*.

Nemnda ber samtidig om at det klargjøres hvordan brudd på de foreslåtte lovreglene skal håndheves, dvs. hvilke reaksjoner som er aktuelle når det å stille slike spørsmål i seg selv er direkte diskriminerende. Det er jo bare helt unntaksvis at forholdene kan gjøre dette rettmessig. I tillegg til Anne Frank-eksemplet vil et arbeidsmiljø der det stadig arbeides med fosterskadelige stoffer kunne føre til at kvinnen i alle fall må varsles om at så er tilfellet. På hvilken måte og på hvilket tidspunkt slikt varsel lovlig kan gis, bør vurderes nærmere av departementet. Regler der slike spørsmål aktualiseres er omtalt blant annet i NOU 2001: 4 Helseopplysninger i arbeidslivet s. 115 flg, se også enkelte av forskriftene på s. 117.

Departementet bør derfor klargjøre hvilke(t) organ som skal håndheve et slikt forbud, og hvilke reaksjoner som er aktuelle dersom det stilles ulovlige spørsmål, for eksempel i en

ansettelsesprosess, men der svarene, eventuelt ikke-svarene, overhodet ikke synes å ha blitt tillagt vekt i den videre ansettelsesprosessen.

Med vennlig hilsen

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Aslak Syse'.

Aslak Syse
leder for Likestillings- og diskrimineringsnemnda

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Geir Helgeland'.

Geir Helgeland
sekretariatsleder